

ИНСТИТУТЪТ НА УСЛОВНОТО ОСЪЖДАНЕ СПОРЕД НАКАЗАТЕЛНИЯ КОДЕКС ОТ 1968 Г.

Ралица Костадинова*

Увод

През 1968 г., когато е приет действащият Наказателен кодекс [1] (НК), институтът на условното осъждане има повече от половин вековна история в България [2] Затова новата наказателна кодификация, съставена под нещото ръководство на професор Иван Ненов, е трябвало да отрази, както достиженията, постигнати в процеса на развитие и усъвършенстване на института, така и основните идеи на социалистическата наказателна политика. Те се свеждат до следното: първо, наказателното право е важно, но не решаващо средство в борбата с престъпността; второ, обсеget на наказателна репресия да бъде възможно максимално ограничен; трето, наказателната отговорност да бъде диференцирана и индивидуализирана; четвърто, използване на минимум репресия и максимално съчетаване с поправително-възпитателно въздействие върху деца и неустойчивите членове на обществото; пето, при осъществяване на поправително-възпитателното въздействие максимално да се използва участието на социалистическите организации и социалистическата общественост (Ненов, 1969, с. 5-6). Тези идеи на социалистическата наказателна политика, както и основните принципи на законност, демократизъм и хуманизъм намират израз в правната уредба на института на условното осъждане според новия Наказателен кодекс.

Институтът на условното осъждане според Наказателният кодекс от 1968 г.

Систематично място

Правната уредба на условното осъждане почива на разбирането, че принципът на законност следва да бъде проведен не само в материята, свързана с престъпленията и наказанията, но и относно хипотезите, касаещи освобождаването от изтърпяване на наказание и наказателна отговорност. Във

---

* Ралица Костадинова, доктор по наказателно право, главен асистент, департамент „Право“, Нов български университет, email: rkostadinova@nbu.bg

връзка с това проф. Ненов обръща внимание, че „Въпросните хипотези са разграничени в две категории, предвидени в две самостоятелни глави на неговата обща част – нещо което достатъчно определено говори за значението, което им се отдава“ (Ненов, 1969, с. 7).

Още при приемането на действащия НК през 1968 г. правната уредба на условното осъждане се съдържа в членове 66-69 от НК, които формират раздел I, озаглавен „Условно осъждане“. Той е разположен в началото на глава VII на Общата част, носеща наименованието „Освобождаване от изтърпяване на наложено наказание“. В главата намират място три наказателноправни института, чрез които може да се постигне освобождаване от изтърпяване на наложено наказание: условно осъждане; предсрочно освобождаване и помилване. Това положение относно систематичното място е запазено и до днес.

Предпоставки за прилагане на условно осъждане

Според първоначалната редакцията чл. 66, ал. 1 от НК: „Когато съдът налага наказание лишаване от свобода до три години или друго по-леко наказание заедно или поотделно, с изключение на обществено порицание, той може да отложи изпълнението на наложеното наказание за срок от две до пет години, ако лицето не е осъждано на лишаване от свобода за престъпление от общ характер и ако съдът намери, че за постигане целите на наказанието и преди всичко поправянето на осъдения не е наложително да изтърпи наказанието“.

От нея е видно, че институтът е приложим при кумулативното наличие на три предпоставки, подобно на действалата до този момент правна уредба на условното осъждане (чл. 48 от Наказателния кодекс от 1956 г.), но с някои изменения.

Първата предпоставка посочва кръгът от наказания, чието изпълнение може да се отложи. В чл. 66 е възпроизведена формулировката, възприета в предходната правна уредба: „лишаване от свобода до три години или по-леко наказание“. Новото положение, въведено с НК от 1968 г., е уточнението, с което от обхвата на наказанията изрично се изключва общественото порицание. Предвид това, и с оглед системата на наказанията, въведена с новия НК, условното осъждане може да се прилага, ако на деецът е наложено някое от следните наказания: лишаване от свобода (до три години), поправителен труд; конфискация; глоба; лишаване от права, задължително заселване без лишаване от свобода или лишаване от право на местоживеење в определено населено място. Тази широка възможност за прилагане на института се определя в наказателноправната теория като доказателство за „хуманитарния и прогресивен характер“ (Байчев, 1968, с. 28) на правната уредба по новия НК в сравнение с отменения Закон за условното осъждане. Някои автори дори предлагат условното осъждане да се разпростре върху

всички наказания, с изключение на смъртното наказание подобно на прилагания тогава съветски модел (Байчев, 1968, с. 28).

Според Наказателния кодекс от 1968 г. е възможна т.нар. „делимост“ на условното осъждане. Това означава, че когато са наложени две или повече наказания, съдът може да отложи изпълнението на всички или само на някои от тях, с оглед наличието на предпоставките за условно осъждане и особеностите на конкретния случай (чл. 66, ал.3 НК). Следва да се отбележи, че „[п]о такъв начин с новия НК се узакони съществуващата практика на нашите съдилища спрямо кумулативните санкции за прилагане на условното осъждане спрямо всички наказания или само спрямо някои от тях“ (Байчев, 1968, с. 28).

Втората предпоставка посочва осъждането за какви престъпления е пречка за условно осъждане. Изискването е деецът да не е осъждан на лишаване от свобода за престъпление от общ характер. Прави впечатление, че е отпаднало ограничението деецът да не е осъждан и на друго по-тежко наказание (от лишаването от свобода). Аргументът е, че изразът „по-тежко наказание“ е излишен и се разбира от само себе си, тъй като се приема, че според НК 1968 г. най-тежкото наказание е лишаването от свобода, а смъртното наказание е само временна и изключителна мярка (Байчев, 1968, с. 29). Предходните осъждания с наложени по-леки от лишаването от свобода наказания като поправителен труд, конфискация, глоба и др. не са пречка за прилагане на условно осъждане. От друга страна, всяко едно осъждане на лишаване от свобода, колкото и кратък да е неговият срок, е пречка за отлагане на изпълнението по реда на чл. 66 от НК. Коментираното ограничение относно предходната съдимост се отнася само за престъпленията от общ характер. При това положение, независимо от наложеното наказание, предходното осъждане за престъпление от частен характер не е пречка за условно осъждане. Съображенията за това са свързани с по-ниската степен на обществена опасност на тази група престъпни посегателства.

Третата предпоставка е констатацията на съда, че за постигане целите на наказанието и преди всичко за поправянето на осъдения не е необходимо да изтърпи наложеното му наказание. Тук прави впечатление променената концепция за основанието за прилагане на условното осъждане. Ако според чл. 48 от НК от 1956 г. изпълнението на наложеното наказание може да се отложи, когато за поправянето на дееца не е необходимо да изтърпи наказанието, то през 1968 г. вече се изисква наред това да са постижими всички цели на наказанието. Разбирано по този начин условното осъждане по новия НК е институт, чрез който се цели постигането, както на специалната, така и на генералната превенция. По повод на това изследователите отбелязват, че тази по-широка формули-

ровка дава възможност на съда да не приложи условно осъждане, макар и деецът да може да се поправи и без изтърпяване на наказанието, ако по този начин няма да могат да се постигнат и останалите цели на наказанието (Петров, 1968, с. 61). Според практиката на Върховния съд решаващ критерий за отлагане изтърпяване на наказанието е не начинът на осъществяване на престъпния състав и наличието на едни или други квалифициращи деянието обстоятелства, а това, дали ефективното изтърпяване на наказанието се явява обществено оправдано и целесъобразно за действителното поправяне на осъдения (Решение № 206 от 21.III.1968 г. по н. д. № 83 от 1968 г., II н. о. на ВС.) Видно е, че прилагането на условно осъждане е неоправдано, „когато отлагането е в разрез с наказателната политика на държавата“ (Байчев, 1968, с. 30).

Особености на изпитателния срок на условното осъждане

При наличие на посочените три предпоставки съдът отлага изпълнението на наказанието и определя изпитателен срок на осъденото лице, по време на който да спазва режим на условно осъждане. Неговата продължителност (от две до пет години) се различава съществено от предходната законодателна уредба – както от установения в ЗУО срок (до три години), така и от срока по НК 1956 (от три до шест години). Това дава основание на съвременниците на тази промяна да определят новото положение като по-хуманно и „в съгласие със станалите демократични преобразувания в икономическия, обществен и културен живот у нас и нарасналото социалистическо съзнание на трудещите се“ (Байчев, 1968, с. 31). По тези съображения дори се счита, че по-целесъобразно би било, ако минимумът на изпитателния срок се намали на една година. По отношение на непълнолетните продължителността на изпитателния срок е по-различна, а именно: от една до три години. Този диференциран подход ще бъде разгледан в отделна точка от изложението по-нататък.

Продължителността на изпитателния срок се определя в осъдителния съдебен акт индивидуално – според „характеристиката на дееца и на неговото поведение и мотивирането му срещу бъдещи противообществени прояви“ (Ненов, 1972, с. 503). Следва да се отбележи, че пръв път с НК от 1968 г. е въведено допълнително ограничение: изпитателният срок да не надминава срока на наложеното наказание лишаване от свобода или поправителен труд с повече от три години (чл. 66, ал. 2 на НК). Това ограничение е запазено и в действащата правна уредба.

Предвид променената продължителност на изпитателния срок се поставя въпросът за заварените случаи и по конкретно дали условно осъдените лица са могли да се позовават на правилото за обратното действие

на по-благоприятния закон, установено в чл. 2, ал. 2 НК. В отговор на това Върховният съд приема, че в случаите, когато осъждането е станало при действието на НК 1956 г. (установеният в него изпитателен срок е от три до шест години), то деецът не следва да се позовава на новия по-кратък срок (от две до пет години по НК 1968 г.). Например, ако деецът извърши ново престъпление през последната, трета година на срока, въпросът е дали той може да се ползва от двугодишния срок по чл. 66, ал. 1 от НК, като „по такъв начин извършеното от него второ престъпление да остане извън изпитателния срок и да не се привежда в изпълнение първата условна присъда.“ [7]. Отговорът разбира се е отрицателен, тъй като става дума за наложено наказание и отложено изпълнение с влязла в сила присъда. Видно е, че в коментираните случаи липсва висящ процес, какъвто е нужен за приложението на правилото за приложение на новия по-благоприятен закон по силата на чл. 2, ал. 2 от НК.

Възпитателните грижи като елемент в съдържанието на режима на условно осъждане

Наказателният кодекс от 1968 г. за пръв път въвежда като елемент от режима на условното осъждане полагането на възпитателни грижи спрямо осъдените лица. Те нямат наказателноправен характер, поради което не са били предмет на подробен анализ в наказателноправната теория (проф. Антон Гиргинов определя мерките по чл. 67 като възпитателни, с административноправен характер, поради което и не ги разглежда. (Гиргинов, Трайков, 2000, с. 448-449). Предвид на това, че възпитателните грижи са елемент от режима на условно осъждане, следва да бъдат изведени някои основни положения във връзка с тях.

Възможността за налагане на т. нар. „възпитателни грижи“ е въведена в чл. 67, ал. 1 от НК. Според редакцията му от 1968 г., останала непроменена и до днес: „когато отложи изпълнението на наказанието, съдът може да възложи на съответната обществена организация или трудов колектив с тяхно съгласие полагането на възпитателни грижи спрямо осъдения през изпитателния срок“.

Полагането на възпитателните грижи се изразява в провеждането на беседи с условно освободените, осведомяване за тяхното поведение на местата, където работят; контрол върху поведението в семейството и по местоживеенето им (Маринов, 1980, с. 89). Тук се имат предвид и съдействието на осъдения правилно да организира живота си; получаване и повишаване на професионалната квалификация; продължаване на образованието; придобиване на навици за полагане постоянно на общественнополезен труд (решение № 55 от 1977, I н.о., ВС). Още тогава се

отчита, че организирането на обществен надзор върху всички осъдени пълнолетни лица е твърде трудно (Байчев, 1968, с. 32). Ето защо законодателят оставя на съда да прецени в кои случаи е необходимо такава допълнителна грижа. Този факултативен характер се критикува в наказателноправната теория с аргумента, че основният ефект на условното осъждане е предупредително-възпиращият. Именно той “би останал „във вакуум“, ако не съществуваше задължението за определяне наред с отлагането на изпълнението на наказанието и на съответни възпитателни мерки“ (Груев, 1997, с. 98). Авторът застъпва тезата, че възпитателните грижи трябва да са задължителни за всички условно осъдени лица) на всички условно осъдени лица.

Прегледът на правната уредба по чл. 67 от НК показва, че в ал. 1 и ал. 3 диференцирано са формулирани възпитателните мерки по отношение на пълнолетните и непълнолетните условно осъдени лица. Възпитателните грижи са задължителни за само за непълнолетните, а постановяването им по отношение на пълнолетните осъдени ставало по преценка на съда (Ненов, 1972, с. 504). Общественият надзор за полагането на възпитателните грижи върху непълнолетните се осъществявал от местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни.

При пълнолетните лица след определянето на възпитателните мерки от съда, те се възлагат на съответната обществена организация или трудов колектив, към които осъденият принадлежи с тяхно съгласие. Става дума за трудовия колектив, където лицето работи или обществената организация, в която членува (такива са били комсомолските организации, профорганизациите или Отечествен фронт). Ако организацията не даде съгласие или пък лицето да не принадлежи към колектив. В този случай съдът може да възложи възпитателните грижи на определени лица (чл. 67, ал. 2 от НК), за което те получават възнаграждение [8].

Общият контрол относно възпитателните грижи и поведението на условно осъдените се осъществява от „народния съд по местоживеенето им“ (чл. 67, ал. 4 от НК). Съдилищата по местоживеенето са тези, които следва да поддържат постоянен контакт с местните комисии и да следят за изпълнението на възпитателните грижи [9]. В теорията се сочи, че „районните съдилища регистрират всички условно осъдени и водят досиета за тях. В досиетата има препис от присъдата, съгласието на съответния колектив да поема възпитателните грижи или името на лицето, което полага тези грижи, тук се отразяват и изводите от резултатите“ (Радева, 1982, с. 91). Във връзка с условното осъждане се прилага Инструкция №И-431/13.VI.1971 г. на Министерство на правосъдието.

Съдът е длъжен да обсъди въпроса дали и на кого да възложи възпитателните грижи, както при постановяване на присъдата (чл. 299, ал. 1, т. 6

от НПК, отм.), така и когато се произнася като втора инстанция (чл. 335, ал. 1, т. 7 НПК, отм.). Ето защо в процесуалната литература се посочва, че „твърдо установена практика е разпоредбите на чл. 67 от НК... да се прилагат от районния, окръжния или Върховия съд като първа или втора инстанция“ (Радева, 1982, с. 89).

Големи са очакванията, които се поставят пред възпитателните грижи при условно осъдените лица. Иван Ненов обръща специално внимание на тях и подчертава, че „касае се до съществен нов елемент на режима на условното осъждане, който може да има особено полезно действие при условие, че действително се осъществи на практика“ (Ненов, 1972, с. 504). Във връзка с това уточнява, че Министерството на правосъдието е изготвило специална инструкция, уреждаща подробности и във връзка с грижите, полагащи се за предсрочно освободените, както и за осъдените на наказания без лишаване от свобода [3].

Още тогава в НК се указва, че редът и начинът за прилагане на разпоредбите на предходните алинеи се уреждат със закон (чл. 67, ал. 5). Предвижда се подробно тези въпроси да се уредят в новия закон за изпълнение на наказанията, чийто проект се обсъжда към онзи момент. Очаква се, че „предупреждаващото действие на съдебния акт ще бъде съчетано сега с конкретни положителни въздействия и помощ, целящи да създадат за осъдените условия, които в максимална степен ще изключат възможността за рецидив.“ (Ненов, 1967, с. 41).

В приетият година по-късно Закон за изпълнение на наказанията (ЗИН), Обн., ДВ, бр. 30 от 15.04.1969 г. се съдържа единствено указанието, че организирането на възпитателната работа с „условно осъдените, както и контролът върху нея се осъществяват от съответния народен съд.“ (чл. 6, ал. 1 ЗИН) [4]. Подробни правила относно осъществяването на възпитателните грижи липсват в него. Вече 50 години детайлна правна уредба на възпитателните грижи не е приета, което основателно се определя в теорията като „пропуск от съществено значение“ (Груев, 1997, с. 99).

Вследствие на това един от механизмите за въздействие върху правонарушителите при условно осъждане остава изпразнен от съдържание. Както отбелязва и Т. Хинова „условното осъждане би могло да се възприеме като освобождаване от наказателна отговорност, ако не се осъществи контрол по време на изпитателния срок.“ (Хинова, 1977, с. 74). Все пак по линия на надзора за законност полагането на възпитателни грижи спрямо условно осъдените на лишаване от свобода се споменава в Инструкция № 2 за наказателно-съдебния надзор, издадена от Главния прокурор на НРБ, обн., ДВ, бр. 17 от 1.03.1983 г., изм., бр. 47 от 17.06.1983 г., с отпаднало основание, бр. 59 от 22.07.1994 г. Според неговия чл. 130 прокурорът по местоживеенето на условно осъдения упражнява надзор

за изпълнението на разпоредбата на чл. 67, ал. 4 НК, а при наличие на предпоставките по чл. 68, ал. 3 [5] прокурорът прави предложение пред съда. Това положение е залегнало и в действащата правна уредба.

Няколко години по-късно Върховният съд констатира, че „такива мерки над условно осъдените са прилагани в единични случаи, а самото обявяване на присъдата в някои случаи протича твърде формално“ [10].

За да повиши ефективността на условното осъждане, Пленумът на Върховния съд задължава съда при всяко условно осъждане да преценява налага ли се възлагането на възпитателни грижи на съответната обществена организация или трудов колектив или на определени лица. Указание от относно съгласието на обществената организация или трудов колектив дава и Тълкувателно решение № 18 от 30.VI.1978 г. по н. д. № 16/78 г., ОСНК. Според него съгласието може да се даде и след постановяване на присъдата или решението на втората инстанция, а по искането се произнася районният съд по местоживеене на осъдения.

Въвеждането на възпитателни грижи върху условно осъдените през изпитателния срок осъществява идеята на социалистическото наказателно право, че при осъществяване на поправително-възпитателното въздействие върху осъдените максимално трябва да се използва участието на социалистическите организации и социалистическата общественост. Чрез тази форма на обществено участие се проявява и принципът на социалистическият демократизъм. В теорията се среща разбирането, че при възпитателните грижи сме изправени пред „форма на участие на обществеността в наказателното изпълнение“ (Радева, 1982, с. 88), което не може да споделено. Съображението за това е, че постановяването на условното осъждане е правопрепятстващ фактор по отношение на наказателното изпълнение. Затова режимът на условното осъждане и изпълнението на наложеното наказание взаимно се изключват. Вярно е обаче, че „това участие повишава поправително-възпитателното и възпиращото въздействие на условното осъждане“ (Радева, 1982, с. 88). Ето защо когато „в едно общество, в което не се полагат грижи за превъзпитанието и поправянето на осъдените, нарастването на рецидивизма е неизбежно“ (Леонтиева, 1979, с. 282).

Провеждането на възпитателните грижи е замислено в НК 1968 г. като елемент на режима на условното осъждане. Времето, през което те се осъществяват, е периодът на изпитателния срок. Проблемът в прилагането на тези грижи е неговият пожелателен характер. Всъщност, дори и условно осъденият да не се поддава на възпитателното въздействие или да проявява отрицателно отношение към грижите за него, това не се отразява на условното осъждане. Неизпълнението на възпитателните грижи не води до ревокиране на отложеното наказание. Това положение е запазено и в днешната редакция на НК.

*Диференциран режим относно основанията
за ревокиране на отложеното наказание*

Действието на условното осъждане според новия НК е описано в чл. 68. Тази разпоредба за пръв път създава диференциран режим на основанията за ревокирането на отложеното изпълнение. До този момент предпоставка за изпълнение на отложеното наказание е извършването на престъпление (без да се указва дали е умишлено или непредпазливо). За пръв път НК 1968 г. въвежда като критерии за ревокирането на отложеното наказание: *формата на вина на извършеното в изпитателния срок престъпление и видът на наложеното за него наказание*. Така, ако до изтичането на изпитателния срок осъденият извърши умишлено престъпление от общ характер, за което му бъде наложено наказание лишаване от свобода, той изтърпява и отложеното наказание (чл. 68, ал. 1 от НК). При извършване на непредпазливо престъпление в изпитателния срок въпросът за ревокирането на отложеното наказание се предоставя на преценката на съда. Той следва да реши два въпроса. Първо, дали отложеното наказание да се изпълни или не, и второ, ако наказанието подлежи на изпълнение, дали това да бъде изцяло или отчасти (чл. 68, ал. 2 от НК). Съгласно ал. 3 на чл. 68 от НК съдът може във всички случаи да постанови да не се изтърпява отложеното наказание лишаване от права по 37, т. 6 и 7 от НК, когато с оглед на характера на извършеното престъпление това не е необходимо.

Диференциран режим относно непълнолетните лица

Условното осъждане е приложимо и спрямо непълнолетни наказателноотговорни лица при предпоставките, визирни в чл. 66, ал. 1 от НК. За пръв път новия НК създава *особен наказателноправен режим за непълнолетните*. Следва да се отбележи, че в цялост НК от 1968 г. развива и усъвършенства правилата относно наказването на непълнолетните: цели и видове на наказанието; освобождаване от изпълнение на наказанието лишаване от свобода по-малко от една година по реда на чл. 64, както и режима на предсрочното освобождаване [6]. За приложението му е необходимо деецът да е непълнолетен към момента на извършване на престъплението. Различията за непълнолетните в сравнение с пълнолетните условно осъдени са в *продължителността на изпитателния срок и възможността за отмяна на условното осъждане*. Ако престъплението е извършено от непълнолетно лице, то изпитателният срок е по-кратък: от една до три години (чл. 69). Наред с това извършването на умишлено престъпление не във всички случаи може да ревокира отложеното наказание. Съдът преценява съгласно 68, ал. 2 от НК, дали и колко от него да се търпи (изцяло или отчасти). Що се касае до не-

предпазливо извършеното престъпление в изпитателния срок, то то никога не може да активира отложеното наказание. По отношение на непълнолетните условно осъдени лица е задължително определянето на възпитателни грижи (чл. 67, ал. 3).

Заключение: изводи относно моделът на условно осъждане НК 1968 г.

Направеният кратък преглед на правната уредба на условното осъждане според НК от 1968 г. очертава следните характеристики на института, установени в социалистическото наказателно право. Условното осъждане се затвърждава като наказателноправен институт, който може да доведе до освобождаване от изтърпяване на наказанието при наличие на описаните в закона предпоставки, а именно: изтичане на изпитателния срок и nereвокиране на наложеното наказание. Неговото приложение продължава да е по преценка на съдебния състав, който трябва да се прецени вече не само поправимостта на дееца, но и другите цели на наказанието. Така институтът се очертава като специфично средство за борба с престъпността, при което целите на наказанието могат да бъдат постигнати чрез извънзатворно третиране. По този начин държавата се самоограничава в правото си да осъществи наказателната репресия, съдържаща се в наказанието лишаване от свобода. Така условното осъждане се явява съвременното проявление на принципа на хуманизма и грижа за човека в наказателното право.

Наказателният кодекс от 1968 г. урежда институтът на условното осъждане не просто като освобождаване от изтърпяване на наказание, а като отлагане на изпълнението и поставяне на осъдения в режим на изпитание. Като е осъзната необходимостта от въздействие върху осъдените и през изпитателния срок, се въвеждат възпитателните грижи, но те остават да съществуват в правния мир като едно добро пожелание. Крачка в посока усъвършенстване на института е диференцираният подход към правонарушителите и създаването на особен наказателноправен режим за непълнолетните условно осъдени лица. Наред с това новият Наказателен кодекс подробно разписва правните последици от извършването на престъпление през изпитателния срок като най-тежките запазва за случаите, когато е извършено умишлено престъпление от общ характер, за което е наложено наказание лишаване от свобода. Така установения социалистически модел на условно осъждане устоява във времето и се прилага с много малки изключения до 2002 г., когато става възможно по време на изпитателния срок да се наложи пробационна мярка.

Бележки:

[1] ДВ, бр. 26 от 2.04.1968 г.

[2] Институтът е въведен в България със Закона за условното осъждане, утвърден с Указ от 31.12.1903 г., под № 95, обн., ДВ, бр. 3 от 5.01.1904 г. Подробно вж. Костадинова, 2013, с. 135-136

[3] Министерството на правосъдието издава Инструкция №431 от 1971 г. за организацията и контрола на възпитателната работа, както и специална Наредба за начините за заплащане на възнаграждения на гражданите, на които съдът е възложил възпитателните грижи. Вж. също Инструкция № 2 за наказателно-съдебния надзор, Издадена от главния прокурор на НРБ, обн., ДВ, бр. 17 от 1.03.1983 г., изм., бр. 47 от 17.06.1983 г., с отпаднало основание, бр. 59 от 22.07.1994 г.

„Раздел III

Полагането на възпитателни грижи спрямо условно осъдените на лишаване от свобода

Чл. 130. (1) Прокурорът по местоживеенето на условно осъдения упражнява надзор за изпълнението на разпоредбата на чл. 67, ал. 4 НК .

(2) Когато са налице условията на чл. 68, ал. 3 НК, прокурорът прави предложение пред съда.“

[4] Текст на чл. 6 от ЗИН (отм.)

Чл. 6. (1) (Изм. – ДВ, бр. 103 от 2004 г.) Организирането на възпитателната работа с предсрочно и условно предсрочно освободените и условно осъдените, както и контролът върху нея се осъществяват от съответния районен съд.

(2) Съдът може да възложи на съответните обществени организации или на отделни лица с тяхно съгласие възпитателните грижи за осъдените.

(3) (Доп. – ДВ, бр. 28 от 1982 г., изм., бр. 21 от 1990 г.) Министерството на правосъдието, съгласувано с Министерството на труда и социалната политика, определя случаите и реда за заплащане възнаграждение на натоварени с възпитателни грижи лица.

Чл. 7. (Изм. – ДВ, бр. 84 от 1977 г., доп., бр. 36 от 1979 г., бр. 28 от 1982 г., изм., бр. 62 от 2002 г.) Органите на Министерството на вътрешните работи, общинските съвети, кметствата и всички държавни органи, осъществяващи учебни, възпитателни, медико-санитарни и други подобни дейности, в рамките на своите функции съдействуват за постигане целите на наказанията.

[5] Чл. 67, ал. 3 (Изм. – ДВ, бр. 28 от 1982 г.) Ако условно осъденият, на когото по реда на чл. 67, ал. 4 е предложена подходяща работа или място в учебно заведение, курс или школа за професионална квалификация, без основателна причина откаже да работи или да учи, съдът постановява да изтърпи изцяло или отчасти отложеното наказание.“

[6] Подробно Михайлов, 1968, с. 11-21.

- [7] Определение № 96 от 26.II.1970 г. по н. д. № 63/70 г., I н. о. на Върховния съд.
- [8] чл. 6 от Закон за изпълнение на наказанията.
- [9] Постановление №6 от 1975 г. на Пленума на Върховния съд.
- [10] Постановление № 13 от 1973 г. на, Пленум на Върховния съд.

Референци:

- Байчев, Ил. (1968). „Условно осъждане по новия Наказателен кодекс“. Социалистическо право, № 10, с. 26-35.
- (Baychev, Il., 1968. „Uslovnoto osazdane po novia Nakazatelen kodeks“. Sotsialisticheskoto pravo, №10, pp. 26-35).
- Гиргинов, Ант. и Трайков, Здр. (2000). Коментар на Наказателния кодекс. Обща част, том II, Софи-Р, София.
- (Girginov, Ant. and Traykov, Zdr., 2000. Komentar na Nakazatelniya kodeks. Obshhta chast, tom II, Sofi-R, Sofia).
- Груев, Л. (1997). Санкционната система по българското наказателно право. Сиби, София.
- (Gruev, L., 1997. Sankcionnata Sistema po balgarskoto nakazatelno pravo. Sibi, Sofia).
- Костадинова, Р. (2013). „Възникване и развитие на условното осъждане в България (1904 – 1968 г.)“. В: Знанието – традиции, иновации, перспективи. Том втори, Бургас, с. 135-141.
- (Kostadinova. R. 2013. Vaznikvane I razvitie na uslovnoto osazdane v Bulgaria (1904 – 1968 г.)“. In: Znaniето-traditsii, inovatsii, persektivi. Tom втори, Burgas, pp. 135-141.)
- Леонтиева, Ж. (1979). „Възпитателната работа по отношение на лицата, посочени в чл. 6 Закон за изпълнение на наказанията“. В: Лекции за следдипломна квалификация на юристи. Том XVII, СУ, Юридически факултет, София.
- (Leontieva, Zh., 1979. „Vazpitatefnata rabota po otnoshenie na licata, posocheni I chl.6 Zakona za izpalnenie na nakazaniyata. In: Lektsii za sleddiplomna kvalifikatsia na yuristi. Tom XVII, SY, Yuridicheski fakultet, Sofia)
- Маринов, М. (1980). „Условното осъждане по Наказателния кодекс на НРБ“. В: Бюлетин СЮБ, № 4, с. 80-96.
- (Marinov, M., 1980. „Uslovnoto osazdane po Nakazatelniya kodeks na NRB“. In: Buletin SUB, № 4, pp. 80-96)
- Михайлов, Д. (1968). „Особени правила за наказание на непълнолетните в новия Наказателен кодекс“. Социалистическо право, №9, с. 11-21.
- (Mihaylov, D., 1968. „Osobeni pravila za nakazanie a nepalnoletnite v novia Nakazatelen kodeks“. Sotsialisticheskoto pravo. №9, pp. 11-21)

Ненов, Ив. (1967). „Основни положения на проекта за нов Наказателен кодекс“. Социалистическо право, №3, с. 31-50.

(Nenov, Iv., 1967. „Oslovni polozenia na proekta za nov Nakazatelen kodeks“. Sotsialistichesko pravo. №3, pp. 31-50)

Ненов, Ив. (1969). „Ръководни идеи и принципи на новия Наказателен кодекс“. Социалистическо право, №8, с. 3-13.

(Nenov, Iv., 1969. „Rakovodni idei i principii na novia Nakazatelen kodeks“. Sotsialistichesko pravo, №8, pp. 3-13.)

Ненов, Ив. (1972). Наказателно право на Народна република България. Обща част, второ издание. Наука и изкуство, София.

(Nenov, Iv., 1972. Nakazatelno pravo na Narodna republika Bvlgaria. Obshtata chast, vtoro izdanie. Nauka i izkustvo, Sofia)

Петров, В. (1968). Новото в Общата част на НК. МВР, София.

(Petrov, V., 1968. Novoto v obshtata chast na NK. MVR, Sofia)

Радева, Р. (1982). „Възпитателните грижи на обществеността за лица, освободени от изтърпяване на наложено наказание“. Бюлетин на Съюз на юристите в България, №1, с. 88-95.

(Radeva, R., 1982. „Vazpitateľnite grizhi na obshtestvenostta za litsa, osvobodeni ot iztarpuyavane na nalozeno nakazanie“. Byulletin na Sayuz na yuristite v Bvlgaria, №1, p. 88-95).

Тренев, С. (1985). „Организация, възлагане и изпълнение на възпитателните грижи по НК и ЗИН“. Правна мисъл, №2, с. 86-89.

(Trenev, S., 1985. „Organizatsia, vazlagane i izpalnenie na vazpitateľnite grizhi po NK I ZIN“. Pravna misal, №2, pp. 86-89).

Хинова, Т. (1977). „Условното осъждане в социалистическите страни“. Бюлетин на Съюза на юристите в България, №5-6, с. 67-77.

(Hinova, T., 1977. „Uslovnoto osazdane v sotsialisticheskite strain“. Byiletin na Sayuz na yuristite v Bvlgaria, №5-6, pp. 67-77)

ИНСТИТУТЪТ НА УСЛОВНОТО ОСЪЖДАНЕ СПОРЕД НАКАЗАТЕЛНИЯ КОДЕКС ОТ 1968 Г.

Резюме

Настоящият доклад е посветен на института на условното осъждане и новите положения, които въвежда в него Наказателния кодекс от 1968 година. Разгледан е въпросът за законоустановеното изискване за постижимост на генералната и специалната превенция като предпоставка за прилагане на института. Съпоставен е режимът на изпитателният срок в сравнения с уредените в предходните наказателни закони. Отделено е специално внимание на възпитателните грижи като елемент на режима на изпитанието, въведен за пръв път през 1968 г. Очертани са два диференцирани подхода в правната уредба на условното осъждане. Първият, спрямо непълнолетните лица и вторият, свързан с вида на извършеното престъпление и възможността да се изпълни отложеното наказание.

Ключови думи: условно осъждане, изпитателен срок, възпитателни грижи, наказание, наказателно право

JEL: K14

THE REGULATION OF SUSPENDED SENTENCE IN THE CRIMINAL CODE OF 1968

Ralitza Kostadinova*

Abstract

This report deals with the institute of suspended sentence and the changes in its treatment brought by the Criminal code enacted in 1968. Consideration is given to the legal requirement placing the possibility to achieve the goals of general and special deterrence as a prerequisite for the application of the institute. The regulations of probation period in previous Criminal laws are put in comparison. Special attention is given to the educative measures introduced by the Code in 1968 as an element of the probation. Two different approaches to the legal treatment of the suspended sentence are outlined – one applicable to juvenile offenders and the other dependent on the crime committed and the possibility to enforce the suspended sentence.

Key words: suspended sentence, probation period, educative measures, punishment, criminal law

JEL: K14

---

* Ralitsa Kostadinova, PhD in Criminal Law, Assist. Prof., Department of Law, New Bulgarian University, Sofia, email: rkostadinova@nbu.bg